

Dr hab. Anna M. Kłonkowska, prof. UG
Instytut Socjologii
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Gdański

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek

1. Sylwetka naukowa dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek

Dr Dominika Byczkowska-Owczarek jest od początku swojej kariery naukowej związana z Instytutem Socjologii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego.

Jest ona absolwentką socjologii w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego. Tytuł magistra otrzymała w 2005 roku, przygotowując pod opieką prof. dr hab. Krzysztofa Koneckiego pracę magisterską pt. *„Proces stawania się lekarzem. Na podstawie badań przeprowadzonych wśród studentów i wykładowców Uniwersytetu Medycznego w Łodzi”*. Sześć lat później, w 2011 roku, na tej samej uczelni uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii, na podstawie przygotowanej pod kierunkiem tego samego promotora rozprawy *„Społeczne konstruowanie cielesności. Analiza interakcjonistyczna działań w środowisku tańca towarzyskiego”*.

Również zatrudnienie dr Byczkowskiej-Owczarek wiąże ją z macierzystą uczelnią i wydziałem, na którym zdobyła tytuł magistra oraz stopień doktora. Od 2005 roku zatrudniona jest w Instytucie Socjologii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego, najpierw na stanowisku asystenta, a od 2011 roku – adiunkta.

Zainteresowania badawcze dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek są konsekwentnie stałe. Obejmują społeczne konstruowanie cielesności, role zawodowe, kultury organizacyjne oraz modele przywództwa. Prowadzone przez nią badania własne opierają się na metodologii jakościowej i są osadzone głównie w paradygmacie interakcjonizmu symbolicznego.

2. Ocena publikacji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe

Monografia wskazana w postępowaniu habilitacyjnym jako główne osiągnięcie naukowe, stanowi kontynuację i zarazem swoistą klamrę łączącą dotychczasowe obszary badań (socjologia ciała, role zawodowe, kultury organizacyjne) jak i inspiracje teoretyczne (interakcjonizm symboliczny) oraz metodologiczne. Metodologiczne odniesienia do teorii ugruntowanej wskazują też na spójność z warsztatem prof. dr hab. Krzysztofa Koneckiego, promotora pracy magisterskiej i rozprawy doktorskiej dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek. Spójność tę widać również w sposobie opracowania ostatniego rozdziału: „metodologia i naturalna historia badania”.

Monografia *„Batutą i skalpelem. Ciało w zawodach wysokospecjalistycznych”* oparta jest na sześcioletnich badaniach jakościowych, przeprowadzonych wśród dwóch grup zawodowych: neurochirurgów_żek i dyrygentów_ek. Jak zostało już powyżej wspomniane, badania oparte były na metodologii teorii ugruntowanej, zaś ramy teoretyczne publikacji osadzone są w paradygmacie interakcjonizmu symbolicznego, łącząc typowe dla tego podejścia koncepcje (koncepcja światów społecznych, habitusu, ANT – teoria aktora-sieci, koncepcja konstruowania roli społecznej, koncepcja pracy emocjonalnej, perspektywa dramaturgiczna i in.) z ramami interpretacyjnymi spoza interakcjonizmu symbolicznego. Jedną z nich jest perspektywa humanistyczno-psychologiczna w ujęciu Antoniego Kępińskiego, drugą zaś perspektywa prakseologiczna zaczerpnięta z dorobku Tadeusza Kotarbińskiego. Uwzględnienie perspektywy psychologicznej oraz filozoficznej przy interpretacji uzyskanych danych pozwoliło wyjść poza typowe, spodziewane ramy interpretacyjne i pokazać szerszy kontekst znaczeniowy zebranego materiału badawczego.

Nie będę omawiać treści oraz struktury książki – autorka czyni to w autoreferacie, kwestie te są też szczegółowo opisane w pierwszym rozdziale monografii, który stanowi swoisty przewodnik po książce oraz osadza ją w szerszym kontekście literatury przedmiotu, a także dotychczasowych zainteresowań samej autorki.

Istotne jest, że publikacja wychodzi poza to, co oczywiste nie tylko w kontekście ram interpretacyjnych, ale i przez samo ujęcie przedmiotu badania: studium dwóch pozornie odległych grup zawodowych (które łączy jednak wysoki prestiż i specjalizacja ich profesji czy sposób zdobywania kwalifikacji) ukazujące społeczne konstruowanie cielesności w obrębie roli zawodowej. Obie grupy osób badanych są przedstawicielami_kami profesji, które postrzegane są przede wszystkim jako oparte na wiedzy. Badania przeprowadzone przez dr Byczkowską-Owczarek wskazują natomiast na istotną rolę ciała w umiejętnościach definiujących obie grupy zawodowe. Mamy tu zatem szczególne połączenie zaawansowanej wiedzy teoretycznej, którą posługuje się jednak poprzez zapośredniczenie w ciele: łącząc tym samym kartezjańskie *res cogitans* i *res extensa* w obrębie danej roli zawodowej (na co autorka sama zwraca uwagę). Autorka analizuje kwestię świadomości i dostosowywania ciała, poszerzania go o technologię/ przedmioty, wchodzenie w interakcje z aktorami ludzkimi i pozaludzkimi wykonywanych procesów, a także przestrzeń i konteksty sytuacyjne, w których realizowane są czynności profesjonalne.

Wiele istotnych obserwacji wnoszą również wątki dotyczące skrzyżowania ról genderowych i zawodowych w analizowanych profesjach, kwestii przywództwa, odpowiedzialności i samotności.

Oczywiście, można by prowadzić dyskusję dotyczącą doboru konkretnej literatury, czy poszerzenia kwestii związanych bezpośrednio z socjologią ciała kosztem kontekstu historycznego czy organizacyjnego w omawianych profesjach. Każde studium jest jednak pewnym wyborem przedstawionego w nim kontekstu badawczego oraz sposobu ustrukturyzowania treści. Istotne jest, aby decyzje w tym zakresie były spójne i uzasadnione – a takie wydają się być w ramach prezentowanej monografii.

Nowatorskim elementem pracy jest skupienie uwagi na realizacji wiedzy teoretycznej poprzez ciało. Publikacja wnosi istotne analizy zarówno do socjologii ciała, jak i socjologii pracy i pod tym względem spełnia cele stawiane osiągnięciom naukowym prezentowanym w ramach postępowania habilitacyjnego.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego i działalności naukowej

Na pozostały dorobek naukowy, wypracowany po uzyskaniu stopnia doktora, składają się: monografia oparta na pracy doktorskiej, monografia współautorska, 8 rozdziałów (jedno- i współautorskich) opublikowanych w monografiach naukowych, 22 artykuły (jedno- i współautorskie) opublikowane w czasopismach naukowych, 19 referatów konferencyjnych, a także redakcja i współredakcja 2 monografii wieloautorskich.

Publikacje dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek podejmują te same obszary zainteresowań badawczych oraz metodologicznych, które realizowała jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora i które obejmuje także monografia przedstawiona jako główne osiągnięcie naukowe. Można by postawić tu zarzut pewnej monotematyczności, jednak widzę to raczej jako konsekwencję i specjalizację naukową.

Dr Byczkowska-Owczarek w swojej działalności naukowej wykazała relatywnie niewielką aktywność pod względem realizowanych grantów i staży naukowych oraz wyjazdów na stypendia. Brała udział w pięciu projektach badawczych, z czego tylko jeden finansowany był ze środków spoza własnej uczelni. Nie odbyła też żadnych staży naukowych w instytucjach krajowych i zagranicznych (w autoreferacie podała jednak powód takiego stanu rzeczy).

4. Ocena aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i współpracy z otoczeniem społecznym

Dr Dominika Byczkowska-Owczarek uczestniczyła w kilku dydaktycznych programach międzynarodowych (w większości Erasmus + Staff Mobility) oraz w organizacji kilku konferencji naukowych. Pełni oraz pełniła funkcję Redaktorki Działu Recenzji w dwóch czasopismach afiliowanych na uczelni, na której jest zatrudniona, recenzuje artykuły naukowe dla kilkunastu czasopism naukowych.

Wypromowała 18 prac licencjackich i bierze aktywny udział w pracach szkół letnich Uniwersytetu Łódzkiego. Stale doskonali się jako wykładowczyni, rozwijając warsztat dydaktyczny na licznych szkoleniach.

Choć współpraca dr Byczkowskiej-Owczarek z otoczeniem społecznym i gospodarczym jest znikoma (w ramach współpracy z otoczeniem gospodarczym uczestniczyła w 2017 roku w programie rewitalizacji Pabianic, nie wykazała natomiast współpracy z otoczeniem społecznym), to jednak jej kontakt z przedstawicielami mediów jest aktywny i stara się w ten sposób popularyzować socjologię.

5. Konkluzja

Wysoki poziom monografii przedstawionej jako główne osiągnięcie naukowe świadczy o naukowej dojrzałości, ugruntowanej wiedzy teoretycznej i kompetencjach metodologicznych oraz samodzielności badawczej.

Biorąc pod uwagę pozytywną ocenę monografii *„Batutą i skalpelem. Ciało w zawodach wysokospecjalistycznych”* oraz znaczny wkład dr Dominiki Byczkowskiej-Owczarek w rozwój socjologii, a także jej działalność dydaktyczną i organizacyjną - wnioskuję o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego.

Gdańsk, 10.07.2025

Anna M. Kłonkowska